

Állapotváltozások a Hortobágyi Nemzeti Park lőszgyepeiben (1981-1994)

V. SIPOS Julianna

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága, Debrecen H-4002Pf.: 216.;

Vizsgálatainkat az alábbi területeken ill. években végeztük:

1. Nyári-járás, 1981-94.
2. Máta-Juhoshát 1981-83 ill. 1991-92.
3. Villongó, 1981-83 ill. 1991-92.
4. Zám, 1981-83 ill. 1991-92.

A legeltetett lőszgyepben a konstans-szubkonstans fajok száma kisebb a legeltetelen vagy kevésbé legeltetett gyepekhez képest (1981-83: Nyári-járás: 17 vs. 32, Máta: 9 vs. 17, Villongó: 11 vs. 17, Zám: 16 vs. 27). Különösen nyilvánvaló a konstans fajok alacsony aránya a padkák hátain megmaradt, csekély kiterjedésű lőszgyep-szigeteken (Máta, Villongó). A konstans-szubkonstans fajok száma bizonyos területeken (Villongó) a 90.-es évek elejére tovább csökkent (13 vs. 11), sőt az össz-fajszám is (67-ről 48-ra). Ottani felvételeinkből 1992.-ben már hiányoztak olyan tipikus, „jó” lőszpusztai fajok, mint pl. *Ajuga genevensis*, *Astragalus austriacus*, *Salvia austriaca*, *Stellaria graminea*, *Thalictrum minus*. A vizsgált valamennyi területen konstans marad: *Festuca rupicola* (de a legelt területen dominanciája csökken), *Euphorbia cyparissias*, *Galium verum*; ezek mérsékeltlen vagy jól tűrik a legeltetést. Növekszik az *Agropyron repens* konstanciája, csökken a *Poa angustifolia* részesedése. Indifferens: *Alopecurus pratensis*, *Cynodon dactylon*. Kétszíkűek közül erősen csökken: *Dianthus pottederae*, *Filipendula vulgaris* (eltűnik), *Fragaria collina*, *Thymus marschallianus*. A *Salvia nemorosa* mennyisége csak kissé csökken, főleg vegetatív állapotú. Ugyanez jellemző a jóval kisebb konstanciájú *Phlomis tuberosa*-ra. A gyomnak tekinthető fajok közül a legeltetett területen kevesebb a *Carduus acanthoides*; az *Eryngium campestre* és *Ononis spinosa* indifferens, több viszont a *Cardaria draba* (nitrofilizáció). Bebizonyosodott, hogy a könnyen degradálódó lőszpuszta-gyepek minden terheléssel szemben *rendkívül érzékenyek*. Ez a káros tényező adott esetben lehet helytelen kezelés is. A lőszgyepek csak akkor maradhatnak meg kedvező állapotukban, ha a *gyeptakaró zártsága* biztosítva van. Minden olyan hatás, amely megbontja a lőszpuszta-gyep záródását, káros. Ezért az olyan legeltetés, amikor a jószág huzamosan a gyepen tartózkodik, ott ürít, trágyáz, kérődzik, vagy éjszakázik ill. egyszerűen csak tartósan tapos, a gyep szempontjából biztosan káros. A lőszhátak extenzív legeltetése csak olyan állatfajtaival végezhető, amely nem rendelkezik a fenti káros hatásokra való fokozott hajlammal (mozgáshiány, összeverődés). Fontos az állatok megfelelő mozgatása, terelése is. A felesleges szervesanyag eltávolítása önmagában nem oldja meg a kérdést, mivel az ilyenkor keletkező növényzeti hézagok rögtön újra-települnek a talaj gyom-propagulum bankjából. Ezért a *szelektív gyomirtást és a gyomtalanító kaszálást kombináltan kell alkalmazni*. Beigazolódott, hogy a *szikes pusztai gyepek*, a lőszgyepekkel szemben, *jóval stabilabbak*. A csenkeszes gyepekben számottevő változási tendenciákat nem állapítottunk meg. A mézpázsit a vizsgálati időszakban terjedőképesnek bizonyult, helyenként a csenkeszes gyepekbe behatolt ill. fontosnak bizonyult a vaskizfoltok eltűnésében, befűvesedésében játszott szerepe.

Abstract

Vegetation changes in loess grasslands of the Hortobágy National Park (1981-94)

J. V. SIPOS

In grazed loess swards the number of constant-subconstant species is usually smaller than in the not or only very extensively grazed ones. The low proportion of the constant species proved to be the most evident in the case of island-like sites of small extension on the top of the "szik-benches" (Máta, Villongó). At the early 90's, the number of the constant-subconstant species showed a further decrease in some areas. In the relevés of this area in the year 1992 were missing some typical "good" loess grassland species, as e.g. *Ajuga genevensis*, *Astragalus austriacus*, *Salvia austriaca*, *Stellaria graminea*, *Thalictrum minus*. *Festuca rupicola*, *Euphorbia cyparissias*, *Galium verum* as constant species, can tolerate the grazing. The cover of the following forbs have decreased: *Dianthus pottederae*, *Filipendula vulgaris* (disappeared), *Fragaria collina*, *Thymus marschallianus*. The cover of *Salvia nemorosa* was only slightly decreasing, but we could find mostly only clonal sprout-colonies. The same phenomenon was observed also in *Phlomis tuberosa*. The grazing has restricted some weeds, as well, but *Cardaria draba* was increasing (nitrophilisation). The loess

grasslands proved to be rather sensible against all types of disturbances, including the wrong management, as well. The good quality of loess grasslands can only be sustained, if we could conserve the closed grass cover. All kinds of influences which discontinue the closed grass cover, proved to be harmful. Hence, the concentration and stationing of the livestock on smaller patches results in a heavy degradation due to overgrazing, -trampling and -dunging. The grazing of the loess grasslands must be only a very extensive one, and it can be carried out only by traditional races of cattle or sheep, with regular moving of the livestock. The removing of the dung cannot solve the problem of degradation, because the gaps caused by trampling and overgrazing, immediately will be re-colonised by weeds from the seed-bank of the soil. Thus, the selective eradication of weeds and the mowing of grasslands must be combined. The alkali grasslands - on the other hand - proved to have a rather high resilience against disturbances. In the *Festuca pseudovina* swards we could not observe any evident tendencies of compositional change. *Puccinellia limosa* showed, however, an expressed extension into the fescue swards and it has overgrown some patches of the bare "blind-szik", as well.